

Una escletxa de música als instituts de secundària

L'art, la música, el pensament, l'estètica, haurien de ser continguts indispensables en l'ensenyament general, i encara més en el batxillerat. Des de fa una dotzena d'anys, existeix la possibilitat de seguir una via específica d'arts escèniques, música i dansa que hi dona una tímida resposta.

Text > **JOAN GAY**, professor de música de l'Institut La Bisbal

«**P**er mi, aquest batxillerat va ser una sort i una salvació. Va suposar estar en contacte amb la música dins i fora dels estudis, matricular-me en assignatures que m'interessaven i estar envoltat de gent oberta i agradable.» «Si no hagués pogut fer aquest batxillerat, segurament no n'hauria fet cap altre.» «Vaig créixer com a persona, vaig redescobrir la meua passió per la música, vaig superar la por a pujar als escenaris.» «Em va permetre confirmar la meua vocació de músic, tocant en diferents agrupacions i començant a pensar en la professionalització.» «Vaig compartir el que més m'agrada amb els meus companys de classe.» «Vaig adonar-me que la música va més enllà de tocar unes peces, vaig descobrir la part escènica i la comunicació.» «Considero que en el moment d'escollir vaig fer cas del meu cor, i gràcies a això la música ha format part de la meua vida, tant en l'àmbit personal com professional.»

Són frases de l'Arnau, en Martí, l'Alba, la Lorena, la Xesca, l'Emma, l'Eloi, la Judit, en Carlos i la Laura. Només una petita mostra, però prou significativa: han intentat resumir el record que conserven com a antics alumnes d'un

>> *Concert de Sant Jordi al teatre El Mundial dels alumnes de l'Institut La Bisbal, l'abril del 2017.*

(Foto: INSTITUT LA BISBAL. XEVI CODOLÀ.)

>> *Actuació a l'Auditori de l'Ateneu de Banyoles dels alumnes de l'Institut Josep Brugulat.*
(Foto: INSTITUT JOSEP BRUGULAT. MONTSERRAT ANDREU.)

>> Concert de Nadal dels alumnes de l'Institut Alexandre Deulofeu de Figueres, el desembre del 2018.

(Foto: INSTITUT ALEXANDRE DEULOFEU, JOAN VILA.)

batxillerat que encara continua essent una opció minoritària i poc coneguda, la via d'arts escèniques, música i dansa dins la modalitat d'arts. En un país on l'encaix dels ensenyaments artístics dins del règim ordinari sempre ha estat una qüestió difícil de resoldre, la possibilitat de fer presents aquestes disciplines dins el currículum de batxillerat va obrir una perspectiva nova i també molts interrogants.

La música a l'ESO

Si el contingut musical havia tingut només una presència testimonial als instituts fins als anys noranta, la reforma educativa de la LOGSE va deixar enrere la solitària assignatura de primer de BUP i li va proporcionar per primer cop una presència mínimament normalitzada, amb possibilitat de programar-la a tots els cursos de la nova ESO, una dotació inèdita de professorat especialista i l'accent posat en els aspectes més pràctics i vivencials que calia fer arribar a la totalitat d'un alumnat divers i multicultural: audició, interpretació, creació, experiència musical. Aquestes novetats palpables, certament, no van pas esvaïr de cop les mancances històriques pel que fa a materials didàctics adients i dotació a les aules de música dels centres, ni l'organització del currículum tampoc

es va treure de sobre els vells tics de considerar que algunes matèries continuaven essent menys importants. I amb l'amenaça sempre present de tornar a quedar reduïdes a la mínima expressió, com apuntava el projecte fallit de la Llei Wert.

Tanmateix, malgrat tants vents bufant en contra, l'educació musical a secundària durant el darrer quart de segle ha anat creant-se una tradició pròpia i una solera que en l'ensenyament primari portava temps d'avantatge. En entorns que sovint presenten mancances i dificultats, s'hi han anat plantant llavors, a base de petits concerts, tallers, videoclips, percussió corporal, programes d'informàtica musical i tots els recursos que amb temps i dedicació s'han anat incorporant a unes idees que els documents oficials no sempre recullen amb prou realisme. Sortosament, l'empenta i l'entusiasme voluntarista dels docents moltes vegades hi ha posat el que hi faltava, a base de treball en el mateix institut i també en col·laboració amb iguals. En són una bona mostra els seminaris d'especialistes de música, les trobades corals de secundària que s'organitzen anualment a tot Catalunya o, des d'un punt de vista més gironí, la cantata per la pau *UAP!* des de 2009. Tot un exemple d'iniciativa sor-

gida del professorat de música de mitja dotzena d'instituts que, sota la direcció musical de Mercè Rigau, ha adquirit amb el pas dels anys una dimensió espectacular, amb més de cinquanta centres, 1.700 alumnes participants i un alt nivell d'implicació institucional.

La música al batxillerat

Sobre el coixí que s'havia construït així a l'ESO, en el curs 2008-2009 hi va aterrar la novetat del nou batxillerat musical i escènic, fruit de l'aplicació d'una nova llei estatal, la LOE. Quin havia de ser l'objectiu d'aquesta via artística i la seva metodologia de treball? A quin tipus d'alumnat es dirigia? Com havia de complementar-se amb els estudis ja existents en conservatoris i escoles de música, teatre i dansa? I qui s'havia de fer càrrec de la docència?

L'última pregunta va ser la més ràpida de respondre: el mateix professorat especialista de música que ja hi havia als instituts. Però amb una oferta reduïda, una vintena de centres a Catalunya dels quals només tres a la demarcació de Girona van ser els pioners en les primeres promocions, Institut Santiago Sobrequés a Girona, Institut Alexandre Deulofeu a Figueres i Institut La Bisbal. Posteriorment hi ha hagut una tímida ampliació, amb els instituts Josep Brugulat de Banyo-

>> Pòster de Mon Bover de la primera edició del musical per la pau UAP! a l'Auditori de Girona, el gener del 2009.

les, Sant Elm de Sant Feliu de Guíxols i Serrallarga de Blanes, sense acabar de resoldre del tot l'equilibri territorial.

Ara bé, l'orientació pedagògica dels estudis es va haver d'aclarir gairebé contra rellotge, en sessions de treball convocades per la Subdirecció General d'Ordenació Acadèmica, pràcticament mentre ja trucava a la porta de les aules l'alumnat de les primeres promocions. En alguns casos, estudiants que assistien de forma regular i sistemàtica a escoles de música i conservatoris, amb coneixements previs de llenguatge musical i d'algun instrument, per als quals el nou batxillerat ha suposat la via més propera als seus interessos

i també una manera de rendibilitzar l'esforç que fan de manera paral·lela, a base de tardes i dedicació extraescolar. Fins i tot s'ha obert la porta a convalidacions d'assignatures i a la possibilitat d'establir simultaneïtats amb els dos darrers cursos del grau professional de música, un cop ha decaïgut l'esperança d'arribar a estructurar un autèntic batxillerat musical. També ha quedat clar, passades més de dues dècades, que l'opció dels ensenyaments integrats de secundària i música ha quedat llastimosament limitada a un sol centre de titularitat pública, l'Institut Escola Artístic Oriol Martorell, naturalment a Barcelona.

Tanmateix, la nova via del batxillerat ha donat resposta també a un perfil de joves amb inquietuds artístiques pròpies del seu temps, que tal vegada durant la infantesa no han disposat d'una formació acadèmica tan sòlida com els qui han pogut assistir a una escola de música, però que s'han nodrit d'altres models, de les possibilitats que ofereix la xarxa per autoformar-se, dels tutorials, de l'accés global a multitud de repertoris i noves vies per desenvolupar les seves aptituds. Els vídeos musicals, els concursos de talents, la facilitat a l'abast d'un clic per seguir, imitar i crear músiques han estimulat molts adolescents a voler provar sort a l'escenari, a compondre, a mostrar el fruit de la seva creativitat. Un batxillerat sense cap altre filtre d'entrada que l'acreditació de l'ESO també ha entomat el repte d'integrar-los i donar-los resposta formativa i orientació cap a un món artístic on no hi ha camins fàcils ni dreceres.

Un currículum discutible

L'estructura actual del batxillerat implica dedicar gairebé la meitat de les hores lectives a matèries comunes, de manera que el camí de la modalitat escollida l'acaben definint només un grapat d'assignatures. Lògicament, acostumen a ser les més ben valorades pels estudiants, perquè és allà on veritablement es pot dibuixar el camí del seu futur. En la via del batxillerat d'arts escèniques, música i dansa cal cursar necessàriament Fonaments de les arts com a formació bàsica i completar-ho amb matèries que mai abans havien tingut presència als instituts, com ara Anàlisi musical o Llenguatge i pràctica musicals.

De tota manera, la concepció de partida d'aquesta via del batxillerat, a diferència del que passa a la resta de modalitats, ha dificultat que l'alumnat pugui comptar amb un recorregut complet d'assignatures netament vinculades a la seva futura especialització. La necessitat de combinar-ho amb matèries compartides amb les arts plàstiques o bé de l'àmbit literari desdibuixen sovint un pla d'estudis que hauria pogut tenir la música al centre. D'altra banda, la concentració del teatre, el circ, la dansa i la resta d'arts escèniques en una única assignatura sense continuïtat tampoc

>> Taller d'improvisació dels alumnes d'arts escèniques de l'Institut Santiago Sobrequés de Girona.

(Foto: INSTITUT SANTIAGO SOBREQÜÉS. NEUS SAGUER.)

acaba de donar resposta a bona part de les aspiracions dels més interessats en aquestes disciplines. De moment, la imaginació i la creativitat de les propostes didàctiques semblen ser els recursos que obren més portes, a través de concerts, teatre musical, tallers esporàdics amb professorat convidat, visites a estudis d'enregistrament o auditoris, així com la invenció d'oportunitats generades pels mateixos instituts en què es pugui mostrar i fer públic el treball ordit dins les aules de música.

Una dotzena de promocions

El juny de 2010 van obtenir la titulació els primers batxillers que van esco-

llir aquests estudis, malgrat les mancances i indefinicions amb què van conèixer. Des d'aleshores, les promocions següents han anat consolidant una realitat que es pot palpar en les frases recollides al principi. Bona part d'aquest alumnat ha passat després per les aules dels ensenyaments superiors artístics, sigui a l'ESMUC, el Liceu, el Taller de Músics, o també en l'àmbit escènic, com l'Institut del Teatre o Eòlia. L'oferta de cicles formatius de grau superior també ha recollit parcialment aquest flux a través de titulacions en teatre, en producció musical o en estudis de sonorització. I d'altres antics estudiants han seguit el camí més comú dels graus univer-

sitaris, comptant amb l'avantatge que suposa un batxillerat que els prepara especialment per als estudis de musicologia i d'història de l'art, però també per al grau d'arts escèniques que ofereix l'ERAM i per a tots els que estan vinculats a la pedagogia i l'ensenyament.

Avui tenim la satisfacció de trobar antics alumnes en la plantilla d'algunes orquestres, en estudis de gravació, en companyies de teatre, en concerts i espectacles, i també comencen a incorporar-se com a professorat en aules on les noves promocions s'illusionen amb la possibilitat d'un futur vinculat a la música. Aquest capital humà és, sens dubte, el millor aval.